

NORDBI

Aktuellt

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden.

Nr 1 2019

Innehåll:

Redaktionsruta 2
Bina vann i domstol 2
En liten presentation 3
Utveckling av föreningens organisation 4-5
Bistånd till nordiska bin 5-6
Aimo Nurminen 6-7
Norges avelsarbete 8

Biavel i Grönland 9
Planer för Dalsland och Lurö 10-12
Projektet i Medelpad 13
Umeå - en fristad för nordiska bin? 14-15
Östergötlands planer 15
Nordens Arks parningsplats 16
Forskning kring nordbiets hälsa 17-20

www.nordbi.se

REDAKTÖRENS RUTA

Tidningen ges ut av Föreningen NordBi med 2 nummer per år. Föreningen NordBi driver Projekt NordBi. Styrelse vald 2018-2020:

Ordförande: Ingvar Arvidsson, Ängemyrsgatan 5, 666 31 BENGTSFORS, 0531-61398, 32178, 070-6839517, E-post: ingvar.arvidsson@telia.com, vice ordförande: Patrik Berg, Halasjön 120, 836 93 HÄGGENÅS 070-5479105, E-post: j.p.b@jamtbi.se, sekreterare: Sofia Nannes, Timotejvägen 4, 918 31 SÄVAR 072-2079480 sofia@nannes.com, kassör: Olle Nygren, Berguddsvägen 14, 918 03 HOLMÖN 090-55000, E-post: olle@damina.se, Per Ruth, Mellanbågen 14, 907 38 UMEÅ, 090-770825, E-post: per.ruth@sofiehjem.ac, Hanne Uddling, Rosenborg, Vansö, 645 92 STRÄNGNÄS, 0152-20113, 0733-341418 E-post: hanne@uddling.se, Robert Svensson, Sätervägen Torstorp, 614 92 SÖDERKÖPING 076-1357600 E-post: saturdaykid@hotmail.com, Sven Nordström, Sveavägen 36 A, 853 56 SUNDSVALL 073-2748025 E-post: svennordstrom@bredband.net, Mike Nannes, Timotejvägen 4, 918 31 SÄVAR 072-7021489 mike@nannes.com Valberedning: Per Thunman, Skurusundsvägen 44, 131 46 NACKA, 08-7180232, 070-9317833, E-post: pgthunman@hotmail.com, Gunnar Jonsson, Strömsund 390, 955 92 RÅNEÅ 070-2586310, E-post: gunnar.jonsson@ltu.se

Revisorer: Åke Jonsson och Sven Carlsson.

Projektledare: Ingvar Arvidsson. Redaktör: Robert Svensson. Biträdande redaktör Ingvar Arvidsson.

Redaktionen tar tacksamt emot synpunkter på innehållet och förslag till artiklar till kommande nummer. Medlemsavgiften är 200 kr, vilket innefattar 2 nummer av NordBi-Aktuellt. För utrikes medlemmar 250 kr per år.

Obs! Skriv alltid in ditt namn på inbetalningsavin! Medlemsavgiften för 2019 hoppas vi att du betalt, annars hoppas vi du gör det så snart som möjligt. Du är viktig för vårt projekt!

Medlemsavgiften för 2019 sätter du in på bankgiro 5698-7548. Tack för snabb betalning!

IBAN: SE23 8000 0823 4798 3199 3622, BIC: SWEDSESS

Du kan också swisha till 123 374 9009

Detta nummer går ut till ca 600 adresser. Välkomna alla nya medlemmar! Värva gärna fler medlemmar till föreningen!

Både stora och små **gåvor** till projektet är välkomna. Vi bugar och tackar alla generösa givare! Tack! Gör nordbiprojektet känt genom att sätta vår fina **dekal** på honungsburken (då kan du lätt höja priset). En karta med 24 märken kostar 25 kr. Vi har också tryckt upp en större version av dekalen med diametern 15 cm, att sättas på bilen, vid bigården och andra ställen där den syns bra. Den kostar 25 kr/st och kan köpas hos Per Ruth eller Ingvar Arvidsson.

NordBi-Aktuellt erhåller ekonomiskt stöd för utgivningen av **EU-medel från Jordbruksverket (Landsbygdsprogrammet). Från Nationella Honungsprogrammet erhåller projektet stöd till avelsverksamheten.**

Besök vår hemsida: www.nordbi.se Ansvarig webbredaktör: Hanne Uddling (se ovan).

Hemsidan är uppdaterad och kommer att kompletteras efterhand.

Bina vann efter avgörande i domstol

Kemikalieinspektionen beslutade den 20 december 2018 att ge Svenska Betodlarna ekonomisk förening (Svenska betodlarna) dispens från kravet på produktgodkännande för och användning av växtskyddsmedlet Gaucho WS 70. Det aktuella växtskyddsmedlet innehåller en insekticid i form av en neonikotinoid med det verksamma ämnet imidakloprid.

Naturskyddsföreningen, Sveriges Biodlares Riksförbund (Biodlarna) samt en privat odlare och djurägare överklagade Kemikalieinspektionens beslut till mark- och miljödomstolen. Efter att den 27 februari 2018 först ha beslutat om så kallad inhibition har nu mark- och miljödomstolen fattat ett avgörande beslut och upphävt Kemikalieinspektionens beslut om dispens. Svenska Betodlarna får därmed inte använda det aktuella växtskyddsmedlet, vilket är en seger för bina, biodlarna och naturen.

En liten presentation

Jag heter Robert Svensson, född och uppvuxen i Norrköping och det är alltså jag som är ny redaktör för Nordbiaktuellt. Jag har faktiskt redan hunnit med att göra två nummer, så det kanske är på tiden att jag tar och presenterar mig också.

Redan som liten väcktes mitt intresse för djur och natur. När jag fyllde tio år fick jag en kikare. Då började jag titta på fåglar. Två år senare gick jag med i Fältbiologerna. Det var 1980 och på den vägen är det. Jag har sedan dess aldrig slutat att fascineras över allt levande vi har omkring oss. Med tiden har insikten om dess betydelse ökat och mitt engagemang för dess bevarande har därmed som en naturlig följd tilltagit.

Under många år har jag ägnat inte bara min fritid utan i stort sett all min tid åt detta. Bland annat har jag varit aktiv i föreningen Skydda Skogen under de tio år föreningen funnits. Jag gör även så gott jag kan åt att bevara och öka den biologiska mångfalden på min egen gård med tillhörande mark som jag nu har haft under lika många år.

När jag var liten hade vi bin i en stor gammal ek på tomten vid vår sommarstuga ett par kilometer utanför Björsäter som ligger i Åtvidabergs kommun i Östergötland. Ibland fick vi svärmar som bosatte sig i skorstenen. Om de bina kom från de som bodde i eken eller om det var bin från någon biodlare längre bort vet jag inte, men jag minns att hela huset vid ett tillfälle var helt fullt med döda bin när vi - hela familjen - kom dit en sommardag efter att inte ha varit där på ett tag.

Jag minns även en annan gång när vi såg en hel svärm sitta i en stor klump i ett träd i trädgården. Då blev vi lite rädda. Ingen i min familj hade några större kunskaper om bin på den tiden.

Det här var på 1970-talet och gubbarna uppe på bondgården som vi hyrde stugan av frågade oss efteråt om det var gula bin. I så fall var de snälla, men om det var de där svarta då är de ena riktigt argsinta och ilskna bin, lät de oss veta.

Det var också där vid sommarstugan jag inledde min karriär som biodlare. Men det var som först i vuxen ålder då bin såväl i den gamla eken som i skorstenen sedan länge försvunnit. Och det var faktiskt det som gav mig idén - jag tyckte det var så ont om bin i trädgården när allt blommade för fullt.

Nu har det gått 15 år sedan jag köpte mitt allra första bisamhälle med nordiska bin och jag har inte ångrat mig en sekund.

Robert Svensson

Utveckling av Föreningen NordBi:s organisation

Föreningen NordBi har stadigt växt i medlemsantal sedan starten. Först startade Projektet NordBi på 1980-talet. Det uppkom ett behov av att projektet skulle ha en organisation som projektägare och därför startades föreningen. Men medlemmar började strömma till och Föreningen utvecklades till ett kontaktnät för nordbiodlare över hela landet.

Medlemstidningen NordBi Aktuellt, som du nu har i din hand, gör föreningen ”påtaglig” och fungerar som en utmärkt inspiratör och informationskanal för att visa vad som händer på olika platser i landet – plus Finland, Norge och Grönland. NordBikonferenserna gör att nordbiodlare - nya som gamla - kan träffas under gemytliga former där intressanta föreläsningar och social samvaro tidsmässigt stort får dominera över de rent formella årsmötesförhandlingarna.

Vi har konstaterat i styrelsen, att det akuta uppdraget att rädda det Nordiska biet (det mörka europeiska biet i Skandinavien), har genomförts. Heder till alla gamla nordbi-kämpar som har genomfört denna fantastiska bragd! Nu går vi in i nästa fas där det handlar om att konsolidera det som har uppnåtts och komma till en punkt där alla som har, och vill ha, nordiska bin kan få tillgång till bra – det vill säga icke bastardiserade – nordiska bin som har alla de positiva egenskaper som dessa bin har.

Trots att Föreningen NordBi har växt, både vad gäller medlemsantal och aktiviteter, så är vi fortfarande en liten förening sett på ett nationellt plan. Det är fortfarande inte aktuellt med att skapa distrikts- eller lokalorganisationer. Detta skulle skapa mycken byråkrati utan att gynna verksamheten. Istället vill vi jobba vidare på de naturliga kluster av nordbiodlare som finns spridda över landet. Klustren behöver inte vara formellt bildade utan kan t ex fungera med en facebookgrupp

eller likande som sammanhållande verktyg. Men vi vill ha ”formella” klusterkontakter som kan fungera som kontaktpersoner dels ”inåt” mot styrelsen, dels ”utåt” mot människor som är intresserade av Nordbin i närområdet.

Den nya fasen i vår verksamhet innebär också nya utmaningar och uppgifter som vi ser framför oss. Detta kräver att styrelsen måste ha hjälp i ett flertal frågor. Det handlar om att förbereda genomarbetade förslag till styrelsen för beslut men även om att ansvara för vissa övergripande verksamheter.

Förslag till kommittéer som ska fylla dessa funktioner presenterades på förra NordBikonferensen. De har nu bearbetats av styrelsen och ser ut på följande sätt:

Avelskommitté:

- * Strategier och planer för nordbiaveln.
- * Stambok.
- * Stötta och bedöma parningsstationer, genpooler och parningsplatser (styrelsen beslutar om godkännande).
- * Organisera/samordna förmedling av avelsnordbidrottningar.

Kommunikationskommitté:

- * NordBi Aktuellt, Hemsida, PR-material.

Organisationskommitté:

- * Stadge- och organisationsöversyn.

Projekt- och forskningskommitté:

- * Projektansökningar. Koordinera projekt och forskningsdeltagande.

Till dessa kommittéer ska knytas medlemmar som är speciellt kunniga och/eller intresserade av de frågor som kommittéerna behandlar. Särskilt värdefullt är det ju om vi kan engagera människor med professionella kompetenser. Personer med forskarkompetens, i till exempel genetik, i Avels- och Projekt- och forskarkommittéerna skulle ju vara mycket värdefulla tillskott.

Kommittéerna ska vara knutna till styrelsen antingen på så sätt att någon styrelsemedlem ingår i kommittén eller genom att, när en

kommitté utan styrelsemedlem ska rapportera till styrelsen, adjungeras en person från denna kommitté till det aktuella styrelsemötet.

Organisationskommittén och kommunikationskommittén har lite provisoriskt formats och börjat verka. Nu behövs fler medlemmar som kan engagera sig i främst de övriga kommittéerna. Meddela intresse för detta till styrelsen!

Sven Nordström, Organisationskommittén

Blstånd till nordiska bin – en resurs för framtidens ekosystemtjänster

Så lyder titeln till vårt tre-åriga projekt som beviljades stöd av den europeiska regionala utvecklingsfonden med namnet ”INTERREG Sverige-Norge” i slutet av November 2018.

Projektet leds av Nordens Ark på svenska sidan och vår samarbetspartner Norges Birøkterlag på norska sidan. I projektet ingår också Högskolan i Skövde, Göteborgs Universitet och Umeå Universitet. Nu blir en dröm verklighet! Vi får med detta stöd en stor chans att forska på honungsbinas egenskaper och jämföra vårt inhemska nordiska bi (Apis mellifera mellifera) med de andra raserna ligustica, carnica och Buckfast i ett långtidsexperiment som löper över åren 2019 till 2022. Universitetens och högskolans (i Skövde) djupa engagemang i projektet garanterar både en objektivitet och en hög vetenskaplighet i projektet. Jämförande studier av raser är generellt sett ovanliga. Vi har haft ett första styrgruppsmöte på Nordens Ark i januari samt gått en obligatorisk INTERREG-utbildning i Hamar, Norge i februari. Projektet

är uppdelat i fyra så kallade workpackages (WP): 1) Ekologi, särskilt undersöker vi olika parametrar hos arbetsbin kopplat till temperatur (så som livslängd, flygaktiviteter, honungsinsamling, foderförbrukning); 2) Hälsotillstånd; mikrobiologi och genetik (mikrobiologiska studier, rasrenhet och fitness); 3) Polleninsamling för att undersöka pollenspektrum och diversitet i insamling hos de raser vi studerar (men också kartläggning av dragväxternas blomningstid och hur det stämmer överens med rasernas yngelproduktion); 4) Dialog, kunskapsspridning och utbildning om bin, biodling och bins betydelse som pollinatörer för oss människor (bl.a. med nya visningskupor och en demonstrationsslinga för besökare på Nordens Ark).

Just nu håller vi på med mycket organisation omkring etableringen av våra fem försöksbigårdar (Sverige: Sotenäs och Uddevalla i Bohuslän samt Juoksengi i Norrbotten; Norge: Hedmark och Østfold), så som t.ex. urval och inköp av material, val av avelsmaterial, organisation av samhällen, urval av teknisk övervakning etc. Vi hoppas att våra försöksbigårdar är i drift i mitten av sommaren (så snart vi fått utvalda drottningar från de olika raserna av honungsbin). EU-projekt innebär också mycket administrativt

arbete, man skall hitta lämpliga samarbetsformer mellan de berörda forskarna, i arbetsgrupper och övriga inblandade i projektet, men också kommunikation av projektet som är ett viktigt arbete (genom pressmeddelande, broschyrer, hemsidor etc.) och ett starkt krav från bidragsgivarna.

Vi är redan nu överraskade över det positiva intresset (nationellt och internationellt) vi har fått för vårt projekt bl.a. från forskare, biodlare

och andra människor vars hjärta slår för våra bin. I det sammanhanget kan vi också nämna vår planerade BIDAG, som kommer ske på Nordens Ark, den 19-20:e maj med många aktiviteter och med information om vårt projekt och naturligtvis om våra bin - för besökare, biodlare och alla som är intresserade att lära sig mer. Alla är välkomna! Se gärna på Nordens Ark hemsida (<https://nordensark.se/bevarande/>), information om vårt projekt är på gång när som helst.

Sonja Leidenberger, Högskolan i Skövde

Mats Niklasson & AnnCharlotte Berntsson, Nordens Ark

Aimo Nurminen

Finlands ledande odlare av nordiska drottningar, Aimo Nurminen, dog i en olycka 31.12.2018. Han var en nyckelperson i vår nordbiodling och alla av oss med nordbin har drottningar som Aimo har odlat.

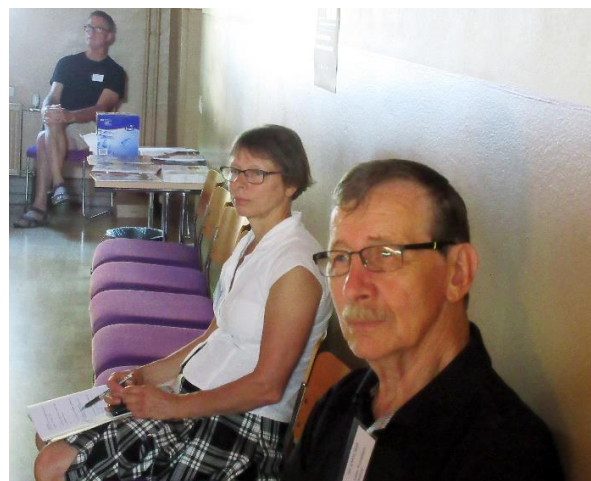
Hans död var en stor förlust också för hela den finska biodlingen, då hans verksamhet begränsade sig inte bara till arbete med nordiska bina, utan innehöll också t.ex utbildning av biodlare och bekämpandet av bisjukdomar.

Han var under flera år ledamot i styrelsen av Finlands biodlares förening och Hunajayhtymä, bolaget som köper och säljer honung och biretskap. Han var också medlem i biodlarföreningens forsknings- och sjukdomsutskottet.

Med bisamhällen i Nådendals Kultaranta, vid länsstyrelsen och hos ishockeyklubben TPS har han gett människor kunskap om bin i allmänhet och de nordiska bina i synnerhet. Med Raija, hans hustru, utvecklade de honungsprodukter, som honung med havtorn eller citron. De gjorde egna etiketter för dessa produkter och med honung från nordbin.

Nu är det vår uppgift att bevara och utveckla Aimos arbete. Vi har fyra biodlare som vill odla drottningar från Aimos bin. En av dessa försöker att para drottningasr på Pakinainen, som var Aimos parningsö och en har redan en lämplig ö för parning nära Borgå. Säkert måste någon del av drottningarna insemineras, särskilt de drottningar, som inte kan paras på öar.

De är också meningen att dessa fyra drottningodlare arbetar tillsammans, byter avelsmaterial och deras drottningar skall hållas i samma stambok. En del av de mörka bina finns hos andra biodlare. Vi vill börja att med dem också göra utvärderingar av bin och syftet är att använda beebreed.eu i detta arbete.

Det är säkert inte lätt att fortsätta med Aimos arbete. Han var duktig och hans system var väl genomtänkt. Vi har mycket att lära oss för att nå hans nivå. I detta har vi dock hjälp av hans noggranna anteckningar om sina bin.

Lassi Kauko

Norges Birøkterlags avlsarbeid

Norges Birøkterlag har de siste årene produsert et mindre antall brune testdronninger hvert år, men vil nå gå tilbake til et system hvor man tester et større antall dronninger annethvert år. Dette vil gi en mer overkommelig logistikk med tanke på at Norges Birøkterlag også avler på carnica og det vil være i tråd med Norges Birøkterlags avlsplan.

Neste test av brune dronninger vil derfor starte i 2020. Det foregår store utskiftninger av ansatte ved Norges Birøkterlags sekretariat og Tora Vinterli Hoel vil i løpet av 2019 ta over ansvaret for driften av Norges Birøkterlags avlsarbeid.

Norges Birøkterlag kan søke Landbruks- og matdepartementet om opprettelse av lovbeskyttede parestasjoner og reinavlsområder. Sistnevnte kan opprettes dersom samtlige birøktere i et område er enige om å holde bier av samme rase og at opprettelsen av reinavlsområdet ikke vil påvirke andre birøkter negativt ved at attraktive vandreområder gjøres utilgjengelige. Birøkterne i 2 kommuner i Nordlige deler av Buskerud har blitt enige om å holde brune bier og her har Norsk brunbielag aktivitet med arrangement av birøktkurs hatt en avgjørende rolle. Norges Birøkterlag har på denne bakgrunn søkt Landbruks- og matdepartementet om opprettelse av et reinavlsområde for brune bier i disse to kommunene. Svar på søknaden ventes i løpet av sommeren.

I 2018 fikk Norges Birøkterlag innvilget støtte fra Landbruks- og matdepartementet til innsamling og frysing av dronesæd fra brune bier. Av ulike årsaker ble det ikke gjennomført i 2018, men vi håper at Landbruks- og matdepartementet lar oss bruke de ubenyttede midlene til dette formålet nå i 2019. Frysing av dronesæd kan være en måte å forhindre at verdifullt genetisk materiale ikke går tapt. Ved behov kan dronesæden tines opp og brukes til å inseminere dronninger.

Det er i dag svært få som behersker teknikken med å inseminere dronninger. I nettverket for de brune biene i Norden som ledes av Nordgen (det nordiske genressurscenteret), ble dette behovet belyst. Nordgen vil derfor arrangere et kurs i instrumentell inseminering ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU) hvor undertegnede har en deltidsstilling og kan stille som lokal arrangør.

Et annet tema i det nordiske brunbienettverket har vært å bidra til å bygge en merkevare knyttet til brune bier. Nordgen lager nå med nettverkets medlemmer en liten folder med informasjon om de brune biene. Folderen kan festes til honningemballasjen og gjør at birøkteren kan knytte en historie til produktene han/hun selger.

Det EU finansierte prosjektet Smartbees fikk igangsatt systematisk avlsarbeid med testing av dronninger hos de fleste av Europas underarter/raser av honningbier. Ved avslutningen av prosjektet ble det i oktober 2018 stiftet en ny organisasjon «International Honey Bee Breeding Network» (IHBBN) som er ment som en medlemsorganisasjon for nasjonale/regionale organisasjoner/grupper som driver avls- og bevaringsarbeid på verdens underarter/raser av honningbier. Mer informasjon om IHBBN kommer etter hvert som det etableres en webside for organisasjonen. Undertegnede sitter i styret og håper at foreningen Nordbi vil bli en aktiv deltaker i nettverket.

Bjørn Dahle

Norges Birøkterlag

Biavl i Grønland 2018

Ole Guldagers hus i Narsarsuaq, Sydgrønland. Haven er fyldt med Grønlandsk Blåkløkke (*Campanula gieseckiana*), som bierne i høj grad tager nektar fra. Midt på sommeren summer det lystigt fra blomsterne, hvor hundredevis af bier er i gang.

Vi havde en meget hård vinter i Grønland mellem 2017 og 2018, hvilket desværre gik ud over bestanden af bier. Ved forårstjekket kunne jeg se, at kun 9 af 17 familier havde overlevet. Sommeren kom sent, først omkring midten af juni måned, så bierne fik ikke lang tid til at komme sig efter vinteren.

Resten af sommeren var vejret regnfuldt, så vi fik næsten ingen honning, og jeg måtte sige farvel til flere af de faste kunder. Jeg forsøgte at lave aflæggerfamilier, men kun en enkelt lykkedes. Jeg sluttede sæsonen af med at indvintre 8 familier.

Efter 12 år som biavler i Grønland må jeg konstatere, at biavl kun vanskeligt kan fungere i dette land. Der kommer ofte en række gode varme somre, hvor alt lykkes. Men så kommer der nogle

kolde og korte somre, som slår bestanden tilbage.

De korte somre gør, at det er svært at lave aflæggerfamilier. De kan ofte kun lige akkurat nå at blive klar til vinteren. Mange af dem dør efterfølgende, da de ikke er talstærke nok.

Som eneste biavler i Grønland står jeg også ofte alene med forskellige problemer, og kan for eksempel ikke skaffe nye dronninger, når jeg har brug for dem. Jeg vil derfor mene, at fremtiden for biavl i Grønland må være, at der etableres en professionel biavlsstation med støtte fra Grønlands Selvstyre eller fondsstøtte.

Jeg vil fortsætte med mine bier så længe jeg kan. Jeg frygter dog, at det måske kun drejer sig om få år, før Grønland igen er uden en fast bibestand.

Ole Guldager

Planer för Dalsland och Lurö

Lurö en vacker sommardag.

Allt kortare vintrar är ett faktum, men vi har ändå haft både skidsnö och skridskois här i Dalsland. Nu i början av mars när dagarna längs och solen står allt högre gläds man med bina när det vissa dagar har varit upp till tio grader och bina surrar framför kuporna. Nu snart dags för rensning av bottnar, foderkoll och drottningkoll genom att känna om det finns en varm fläck på täckskivorna.

Jag har stora förhoppningar inför årets avelssäsong. 30 års avelsarbete har gett resultat, men det tog längre tid än vad jag hade tänkt mig. Men vägen till framgång är ofta krokig. Mina värsta år hade jag kring 2010. Då gjorde kvalstret som störst skada. Värsta vintern dog mer än hälften av samhällena. Egentligen var detta bra. Då slogs de ut som hade sämsta förutsättningarna för att klara kvalstret. Men medan många dog var andra högst vitala och fick då agera modersamhällen för drottningodling. Så selektionen var då redan igång. Men inte nog med varroan. Samtidigt drabbades jag av yngelröta. Det var inte några svåra angrepp och endast några få samhällen, men det höll på i 3 år innan vi hittade källan. Vi var två som hade hjälpt en slarvig biodlare. Detta var tacken. Problemen var så pass stora att vi fick ställa in parningen på Lurö 2010. Det var på gränsen till om man skulle fortsätta med bina eller ge upp.

Men självklar ger en nordbiodlare aldrig upp. Man kämpar sig igenom problemen och ser ljuset på andra sidan. Och nu är vi framme i ljuset.

Starkt avelsmaterial

Det avelsmaterial jag nu har att erbjuda är jag lite stolt över. Mycket kanske för att man tog sig igenom de svåra åren och inte gav upp och nu kan se att vi har helt underbara bin. De har de egenskaper vi eftersträvar och som hela tiden varit vårt mål. Nu är vi långtifrån färdiga, men vi har en mycket god

bas att arbeta vidare med. De samhällen ni kan se nedan är inte resultat av mitt avelsarbete utan av vårt. Som framgång av Ursprung kommer de från hela Sverige. Materialet vi har är vad vi gemensamt åstadkommit. Det innebär samtidigt att vi har hyfsat stor genetisk bredd, men som vi måste vara mycket rädda om. Här nedan finns en uppställning med en del av mina avelssamhällen. Det kan bli fler. Av 20 som mättes i höstas var 18 hundraprocentare, men 22 återstår som ska mätas så snart det finns gråbin att plocka.

Här ett urval av mina avelssamhällen

Mina avelskriterier är följande:

1. Svärmtendens låg till måttlig.
2. Bästa temperament.
3. Inget kalkyngel.
4. Lågt kvalsterantal.

Siffrorna för bedömning, 1 till 5, står i tur och ordning för svärmning, temperament, kakfasthet, skörd och kalkyngel. I parningskolumnen står L för Lurö och de 2 siffrorna för året. De röda siffrorna därefter står för antalet kvalster räknade på nedfallsbricka 4 dygn efter oxalsyrabehandling. Det högsta värdet var 500. Ett sådant samhälle ska naturligtvis inte användas i aveln.

Kupa	Drottning	Ursprung	Moder	Parning/Varroa	Bedömning	Vingvärde
S1	IA1702	Bygdeträsk	ACB163	L17 80	5 5 3 3 5	1,55/-2,22 100%
G3	JB1739	Sveg	AAAn	L17 10	5 5 3 3 5	1,63/-3,88 100%
Ka	IA17367	Noris	M5 IA16438	L17 20	5 5 3 3 5	1,42/-3,02 100%
G3	JB1739	Sveg	AAAn	L17 10	5 5 3 3 5	1,63/-3,88 100%
Mo7	JB1736	Sveg	AAAn	L17 10	5 5 3 4 5	1,5/-2,65 100%
M4	IA16	Stavershult	IA15299	L16 10, 50	5 5 3 3 5	1,3-6,7 100%
M5	IA16438	Noris	IA14330	L16 50	5 5 3 5 5	1,5/-4,0 100%
M6	AA17347	Sikås43	IA1543	L17 30	5 5 3 4 2*	1,45/-2,4 100%
Sk3	IA18	Skedvik	IA16130	L18 5		Skall mätas
R0	AA18342	Värmdö	AA1619	L18 10		1,23/-3,26 100%
R1	IA1807	Bjurholm	IA1590	L18 20		1,4/-2,2 100%
R0	AA18342	Värmdö	AA1619	L18 10		1,23/-3,26 100%
Ka	IA17367	NorisM5	IA16438	L17 20	5 5 3 3 5	1,42/-3,02 100%
G3	JB1739	Sveg	AAAn	L17 10	5 5 3 3 5	1,63/-3,88 100%
R1	IA1807	Bjurholm	IA1590	L18 20		1,4/-2,2 100%

*Detta samhälle har som synes kalkyngel och skall inte användas i avel.

Varroasituationen

Som framgår av de röda siffrorna, så har jag ett betydande antal samhällen med mycket få kvalster. Dessa skulle inte behöva behandlas, men jag gör det då jag måste veta var jag har dessa samhällen. Det var både överraskande och glädjande när jag för 4 år sedan började systematiskt räkna nedfall efter behandling. Jag hade ingen förhoppning, att det skulle vara så stor skillnad mellan samhällena. Medan några hade 1000 hade andra 10. Det innebar ett mycket intressant läge i avelsarbetet. Nu var det bara att fortsätta med selektionen. Det är ju så naturen jobbar!

Lurö

På Lurö kommer det att finnas 6 av de bästa samhällena enligt avelskriterierna. Planen är att använda 3 olika ursprung med 2 samhällen av varje. Det ska vara starka samhällen med hög drönarproduktion. Dessa transporteras ut ca 20 maj och de första drottningarna hoppas vi kunna sätta ut 13 juni. Vi har kontakt med en buckfastodlare i Åmål med 200 buckfastsamhällen, som har lovat hjälpa oss få fram tidiga drottningar. Eftersom buckfast har en tidigare vårutveckling är det meningen vi då ska kunna sätta ut ca 100 drottningar en vecka tidigare än den tid vi nordbiodlare planerar för som är 20 juni.

Producera fler drottningar

Antalet beställda drottningar är nu över 200 och med väntade beställningar och egna behov behöver vi producera minst 400. Efterfrågan på våra drottningar är glädjande, men det gäller att vi har drottningodlare som kan ta fram dessa. De måste ju vara odlade på det bästa materialet och parade med våra bästa drönare utan att därmed snåla in på den genetiska bredden. Vi behöver definitivt få fram fler drottningodlare och dessa måste ha tillräckligt med samhällen så att det finns tillräckligt med bin till parningskuporna. Detta är en uppgift för alla våra nordbiområden.

Ut och berätta om vårt fina bi

Vi har en viktig uppgift att sprida information om det nordiska biet och om vårt projekt. Okunskapen är fortfarande stor, men allt fler ifrågasätter det dåliga rykte som vi har kämpat med länge. Det kan vara dags för ett genombrott, som vi märker bl a genom allt fler som efterfrågar information. Själv har jag haft förmånen att träffa biodlare här nere i södern, vilket i någon mån kan bädda för ett genombrott. I höstas var jag först hos mitt eget distrikt där ett 40-tal biodlare hade samlats. Därefter var det Orust BF men lika många mycket intresserade. Den 8 februari var jag av Magnus Gröntoft inbjuden att hålla föredrag på Jordbruksverkets stora konferens i Göteborg, vilket jag uppfattade som ett erkännande av vår verksamhet från JV. Den 23 februari var det dags igen, då till Skånes biodlardistrikt i Tyringe. Där mötte jag 106 mycket positiva och intresserad i huvudsak buckfastodlare. Snart är det dags igen att resa söderut.

Den 28 mars är jag inbjuden till NV Skånes BF i Helsingborg. Dessutom är redan flera guidningar bokade på Lurö i sommar. Jag vill uppmana alla nordbiodlare, som känner sig manade, att uppträda på biodlarmöten och inbjuda till egna bigården. Jag kan lova att ni blir bemötta med stort intresse.

En utmaning

Det här kommer att bli ett spännande år – och viktigt! Det känns uppfordrande när vi dels nu har ett mycket gott avelsmaterial och dels känner att intresset ökar allt mer. Detta är en utmaning!

Ingvar Arvidsson

Nordbin i Medelpad – projektet fortsätter

Det Leader-projekt som jag bedriver i Medelpad, tillsammans med Lotta Wängdahl och Föreningen NordBi som partners enligt EU:s regelverk, går nu in i sin andra och avslutande del.

Förra säsongen tog vi första steget till att skapa ett renparningsområde mellan Ljungan och Indalsälven. I området, som vi kallar Nora renparningsområde, finns i dess centrum nära parningsplatsen, tre biodlare och ytterligare två inom 10 km radie. Här är vi säkra på att inga fler biodlare finns. Ytterligare en känd biodlare finns inom 16 km radie som liksom övriga fått sina drottning utbytt. Men det kan hända att det finns någon ytterligare här som vi måste försöka få kontakt med för drottningbyte.

Dessa biodlare är nu engagerade i projektet och deras verksamhet innebär att de gör de ideella timmar som måste redovisas i ett sådant här EU-projekt. Deras roll är ju nu att vara drönarodlare. En fördel för dem är ju nu att dom kan fripara sina drottningar med gott resultat till exempel när dom gör avläggare. Går det bra kan dom bli leverantörer av nordiska bin.

Planen är nu att se till att vi lyckas med drottningodlingen och får till parningar i renparningsområdet som vi kan utvärdera. Då vi har lyckats så väl med våra drottningbyten tror vi att vi kan få till drottningar som går att sälja som bra bruksdrottningar av Nordisk typ.

I vår planeras även en liten kurs i att göra avläggare.

Trenden att nya biodlare vill ha nordiska bin verkar hålla i sig. Tyvärr har några valt andra bin eftersom dom inte fått tag på nordiska. Men nu hoppas vi att även att några avläggare ska kunna levereras.

På kursen ska vi även ta upp olika metoder för att fånga drottningen vid drottningbyten. En av

våra biodlare i renparningsområdet, Åke Gustafsson, har kommit på en intressant metod som han själv har tillämpat vid några tillfällen. Den verkar lättisam särskilt när man ska byta i väldigt starka samhällen eller har att göra med ilskna bastardiserade bin.

Sven Nordström

Umeå - en fristad för nordiska bin?

Umeå vill mer! Det budskapet har under en tid mött resenären vid stadens infarter och lite överallt där folk rör sig. En intetsägande floskel eller ett uttryck för stora ambitioner när det gäller att förena den framväxande storstadens behov av förtätning med miljö- och kultursatsningar? Det får framtiden utvisa men när det gäller att utveckla kommunens parker och grönområden så tycks vilja och idéer inte saknas. Vad har då detta med bin att göra?

”Parkernas dag” är ett landsomfattande arrangemang som gick av stapeln här i slutet av augusti och som tänks bli årligen återkommande. Årets tema ”Surrande parker och trädgårdar” ville uppmärksamma våra vänner pollinatörerna. Att kommunens parkförvaltning nu uttalat satsar på miljöer för biologisk mångfald kan exempelvis innebära etablering av växtmaterial som gynnar pollinerande insekter. Genom medverkan från Umeå universitet och SLU gavs allmänheten möjlighet att lyssna till tankeväckande föredrag kring ekosystemtjänster och pollinerande insekters betydelse och situation i ett landskap som präglas av stor omvandling. Här fick även andra organisationer med grön framtoning möjlighet att framträda, däribland Umeortens biodlarförening. Där fick vi också tillfälle att presentera

Nordbiprojektet

Mitt intryck är att man från kommunens sida förstår värdet av vårt nordbiprojekt och är beredd att hjälpa odlare av nordiska bin med uppställningsplatser på kommunal mark om så skulle efterfrågas. Umeåområdet har ju, historiskt sett, varit ett starkt fäste för det nordiska biet. Låt oss hoppas att det får förbli så.

Skriande behov av avläggare

Vintertid är kurstid. Även i år är nybörjarkurserna i biodling fulltecknade. Men det innebär också en stor utmaning att ta fram

avläggare till alla nya biodlare. Att sedan nästan alla vill ha nordiska bin gör att ansvaret vilar särskilt tungt på oss nordbiodlare. Att bygga upp genpoolen på Holmön med helt rasrent material är också en uppgift som vi nordbiodlare lokalt måste hjälpas åt med. Avläggare är nu ett prioriterat tema på biodlarnas möten. Här i Västerbotten är det ju bara bin från länet som kan komma ifråga så länge varroan lyser med sin frånvaro. Tyvärr har dock varroan ställt till det så till vida att delar av länet hamnat i spärzoner vilket innebär flyttrestriktioner - något som inte bidrar till att minska gapet mellan tillgång och efterfrågan på bin.

Varför går det då så trögt med avläggarbildningen i vårt område. Att majoriteten av biodlarna har få samhällen och inte vill engagera sig kan vara en förklaring, att priset varit för lågt en annan. Men även den lille biodlaren kan göra en insats och med dagens efterfrågan bör avläggarproduktion kunna bli väl så intressant som honungsproduktion för den biodlare som planerar sin verksamhet och lockas att tänka i lite nya banor.

Produktion av avläggare kräver också bra drottningar. Om vi nu kommer igång som vi hoppas måste en stor del av våra odlade drottningar reserveras för avläggare. Det innebär att vi måste prioritera vårt eget län när det gäller drottningodlingen.

Hur ser vårt avelsmaterial ut?

Nedan framgår vilka drottningar vi i Umeå biavelsklubb (UBK) odlade från förra året och vilka avkommor som stannat i vår gemensamma ägo. Dessa avkommor ska utvärderas i sommar och några kan förväntas bli avelsdrottningar de närmaste åren. Några av fjolårets avelsmödrar kan komma att användas även i år vid sidan av några nya kandidater som återstår att vingmäta.

Möjliga avelsdrottningar 2019 hos Umeå Biavelsklubb (UBK) .

Avelsdrottning					Antal döttrar 2018	
	G %	Ursprung	Drottn.mor	Ägare*	Totalt	UBK
PR 14214	100%	Baggön	PR 11132	X	18	6
SS 16105	100%	Solberg	ES 14101	PR	18	4
SC 14206	100%	Hjoggböle	SC 12204	(SC)	15	3
TJ 16901	100%	Sillviken	Okänd n.bi	TJ	9	5
SS 16201	96%	Solberg	ES 14101	SS	12	3
KM 17107	96%	Hammerdal	PR 15115	KM	4	2
PR 15224	96%	Bygdeträsk	PR 14862	PR	15	7
KM 17901	89%	Skedvik	KM 14001	KM	3	2
MS 17212	89%	Bygdeträsk	PR 14862	MS	15	3
MS 17113	-	Hammerdal	PR 15115	ÅJ	3	0

* X = drottningen död.

Här ligger snön ännu djup och antyder att det är långt till vår. Mycket kan hända innan vi noterar det första pollendraget men vintern har dock, med nutidens mått, varit ganska stabil. Kanske vågar man hoppas på en bra övervintring för våra bin. Det kan dock vara värt att notera en rekordtidig rensningsflykt på många platser. En solig dag i slutet av februari passade en del samhällen på. Det är extremt tidigt i våra trakter men kanske ett tecken i tiden.

Per Ruth

per.ruth@sofiehjem.ac

Östergötland fortsätter enligt planerna

Parningsverksamheten på Kyrkogårdsskär i Gryts skärgård är tänkt att fortgå enligt planerna. Fyra samhällen har övervintrats på ön, vilket gör att vi räknar med att komma igång lite tidigare på säsongen i år. Förra året lyckades vi få ut omkring 250 drottningar till ön för parning. Vi ser fram mot ett minst lika bra resultat i år.

Robert Svensson

Nordens Arks parningsplats och planer för kommande säsong

Vet i skrivande stund inte hur årets invintring gått för er övriga. Hos oss ser det väldigt bra ut. Merpart lever och ser starka ut. Vädret har bjudit dem på både hassel och nu i dagarna sälj och även tussilago och vitsippa. Givetvis kan det komma bakslag och än kan det vara väl tidigt att ropa hurra. Men man kan glädjas åt att det ser bra ut än så länge.

Vi har haft stor efterfrågan på nordiska drottningar och vågar därför inte göra allt för stor reklam för detta i år (vi behöver öka antal parade drottningar från Väderön i år). Vi säger givetvis inte nej till förfrågningar men kommer att behöva ta hänsyn till förhandsbokningar och behov inom Projekt Nordbi. Utfallet av detta är kommer vi att försöka ta fram fler i år än föregående (att ta i lite mer redan från start). Nordens Ark kommer även i år att hålla Väderöarna öppet för parning av nordiska bin. Vi kommer hålla öppet från och med början av juli eller något tidigare vid en snar vår och tar emot parningskupor efter överenskommelse för parning på Väderöarna. Vi förutsätter att gällande bisjukdomslagar efterföljs och att parningskuporna inte innehåller drönare utan enbart ungdrottning och lämpligt antal arbetsbin som följe.

Vi kommer i år odla på merpart av våra blodlinjer och hålla oss till våra 100%are. Som drönargivare i år kommer vi använda Sveg JB1753 och en av hennes döttrar ACB1810. Vi bedömer denna linje högst

intressant och modern JB1753 bär på arv från just Sveg (drönarna) medan döttrarnas drönare bär på en mix av Lurö/Sveg gener. Utöver det kommer vi ha Hammerdal ACB1807 eller ACB1808 vars drönares genetik är från Norrbotten samt Bjurholm ACB1809 eller ACB1836 vars moder ACB1794 är från Väderöodling inseminerad med Hammerdal IP1449. Samtliga av drönargivarna och avelsmaterialet har vingindexats med 100%. Utöver detta kommer vi även i år att ta ut avläggare med drönare i från 100%are. Vi har en ren parningsplats där vi visserligen byter/roterar och kontrollerar avelsmaterialet men försöker eftersträva bred genetisk bas och efterlikna friparning (i kontrollerad miljö).

Glädjande har varit att föregående års andel parade drottningar ligger en god bit över 80% som är rasrena, dvs är vingmätta med 100% index. Samt att vår avelsbas av nordiska bin nu har närmare 40 samhällen/drottningar att förfoga över (använda för odling). Viss del av dessa i min privata ägo medan merpart är Nordens Arks och finns i parken och dess omgivning.

Kommer ha bråda dagar men hoppas ändå finna tid för en stunds eftertanke och att hinna njuta av kommande sommar och bina.

Önskar det samma till er.

Ann-Charlotte Berntsson/Nordens Ark

Från det norrländska forskningsnätverket kring nordbiets hälsa:

Efterlysning av information om observationer kring Nosema och andra infektioner i bisamhällen med nordiska bin

I nummer 2 från år 2017 (sid.5) berättade vi kort om vårt nystartade projekt kring nordbiets hälsa där vi uppmanade biodlare att skicka in några enstaka bin från deras bisamhällen till oss för vidare undersökningar. Tack vare detta har vi erhållit ett urval prover från olika delar av Sverige (Göteborg, Stockholm, Västerbotten och Norrbotten). I skrivande stund så pågår arbetet med dessa prover ännu för fullt, men vi har ändå börjat få en spännande inblick i dessa prover. En viktig parameter är att studera biets tarmflora för att försöka relatera dess sammansättning till biets hälsa och vilka typer av pollen de innehåller. Vi har upptäckt olika mikrober (bakterier, svamp mfl.), pollen (hela och i olika nedbrytningsstadier) och andra än så länge oidentifierade objekt i de olika bi-tarmflororna från olika delar av Sverige (se exempel i figurerna 1-4). I de flesta fallen bedömdes dessa bin att vara friska. Det fanns dock också enstaka bin som hade utvecklat en ganska ensidig tarmflora, det vill säga, där hade en viss mikrobart börjat dominera (se figurerna 5-6). I vissa fall kunde en sådan observation korreleras till ett sjukt bisamhälle. Även om det fanns fall där observationen av en ensidig tarmflora inte kunde korreleras till en allvarlig bisjukdom, så rekommenderar vi att det kan vara klokt att fundera vidare kring orsakerna till detta. Håller enstaka bin – och i längden därmed hela samhället – på att bli sjukt på sikt, något som kanske ses först året därpå efter vintern till biodlarens fasa? Eller, ännu intressantare, är biet och dess samhälle faktiskt infekterat, men har istället börjat utveckla ett försvar mot patogener/parasiter och därmed börjat undertrycka eventuella sjukdomssymptom? När det gäller det senare scenariot, så blir därmed nästa fråga: hur stabilt kan detta vara, kan det bisamhället ändå bli sjukt om betingelserna i deras miljö förändras? Här finns många intressanta spår att följa upp.

Ett bra exempel är sjukdomen Nosema som orsakas av en parasitsvamp. Det är välkänt att inte alla

bisamhällen som är infekterade med Nosema utvecklar typiska Nosema sjukdomssymptom, men hur kan man vara säker på att detta inte kommer att ske i framtiden? Vi vet ännu alltför lite om biologin hos de olika bi-patogenerna/parasiterna och om de större sammanhangen, såsom hur de är kopplade till allmänna miljöbetingelser. Ett exempel är just vår kunskap om vilka faktorer som styr det nordiska biets hälsa – kan vi extrapolera alla observationer och slutsatser som görs kring andra bi-underarter till det nordiska biets biologi och hälsa?

Vi skulle vilja följa upp denna frågeställning med avseende på till exempel sjukdomen Nosema. Hur vanlig är Nosema hos bisamhällen med nordiska bin? Denna sjukdom är för närvarande inte anmälningspliktig såsom andra bisjukdomar (t. ex. yngelröta, varroakvalster). Därmed blir vårt kunskapsunderlag kring Nosemas utbredning i olika delar av Sverige/Norden med olika bisamhällen ganska begränsad. Vidare så är de allmänna detektionsteknikerna (vanlig ljusmikroskopi) ganska ospecifika och det vore därmed klokt att utföra mera specifika analyser för att verkligen verifiera förekomsten av Nosema.

Vi skulle välkomna om alla intresserade Nordbi-Aktuellt läsare kunde dela med sig av sina observationer med avseende på följande: 1) har ni sett Nosema sjukdomssymptom i era bisamhällen (gärna med nordiska bin men det är inte ett måste) – hur allvarliga var de? 2) har ni observerat Nosema sporer i era bisamhällen (t ex via mikroskopering av deras avföring)? 3) när och var? 4) vilka andra sjukdomar har ni observerat?

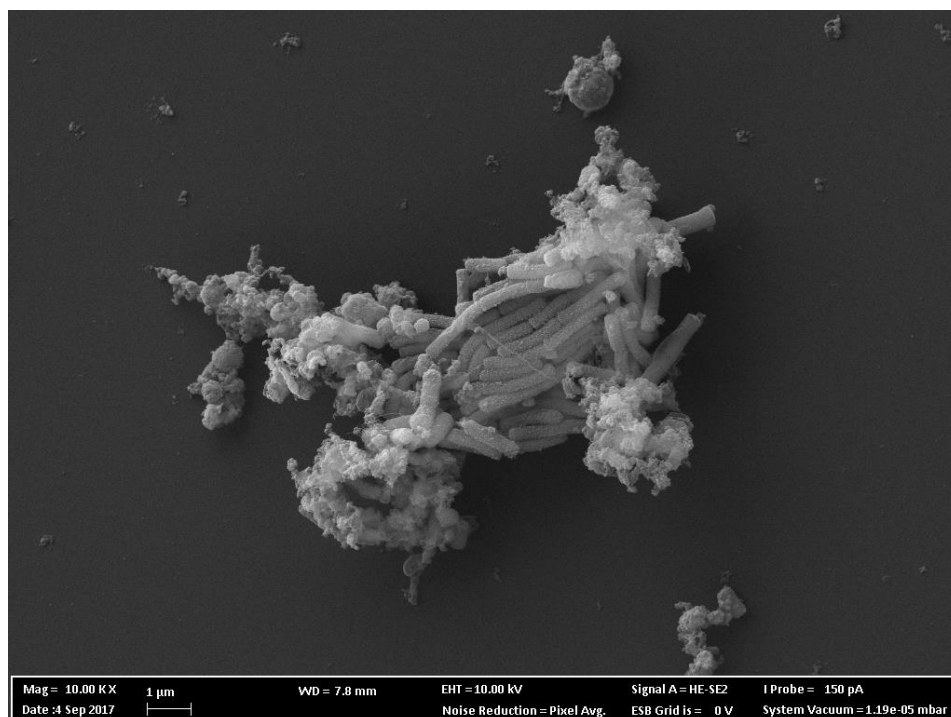
Ni är också välkomna att skicka prover till vårt laboratorium vid Umeå universitet för vidare undersökningar – även om bina inte är sjuka. Ett utmärkt tillfälle är att inte kasta bort era döda bin efter vintern utan att stället skicka åtminstone en del av dem till oss. Alla data kommer att utvärderas/presenteras anonymt. Syftet är inte att svartlista någons bisamhälle utan att verkligen skapa ett bättre underlag för hälsotillståndet hos nordiska bin – detta vinner alla på i längden.

För mera information angående hantering och försändelse av prover, kontakta: natuschka.lee@umu.se; telefon + 46 90 786 5447; mobil: +46 70 375 12 13.

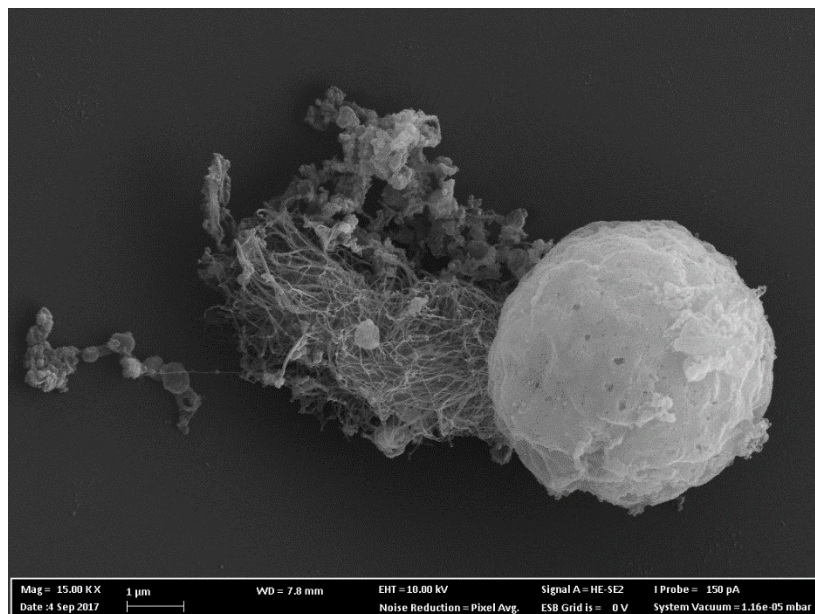
Natuschka Lee, Umeå Universitet

För mera information om Nosema: * <https://www.biodlarna.se/bin-och-biodling/bihalsa/bisjukdomar-och-parasiter/nosema/>

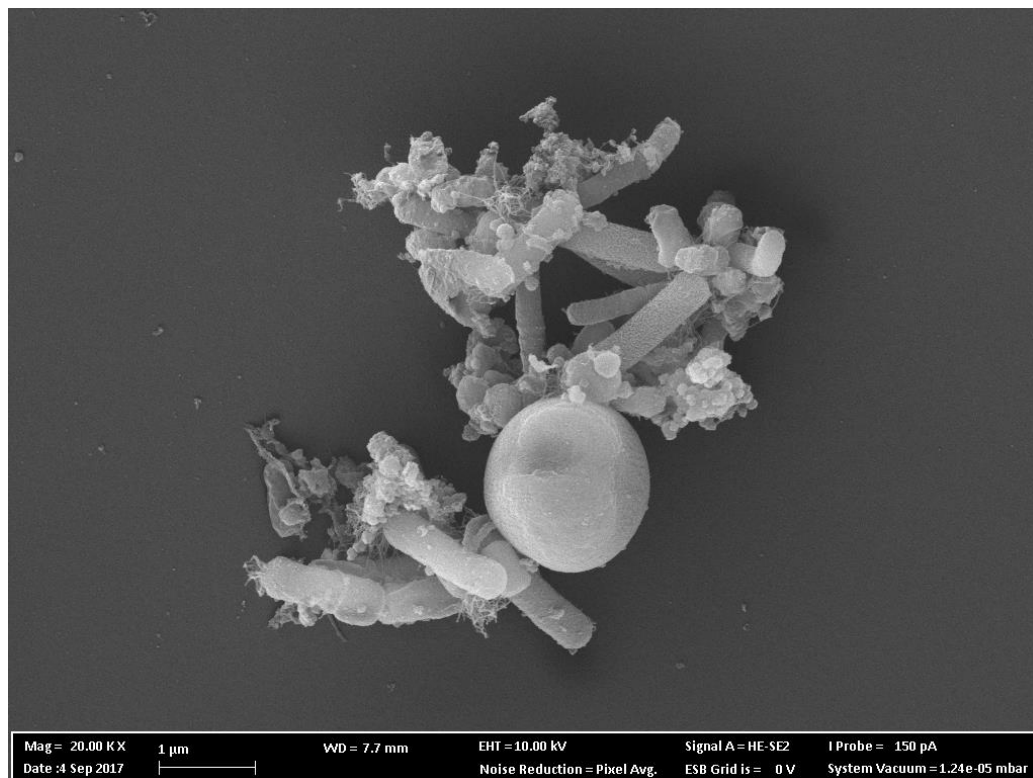
* Forsgren E, Fries I (2013). Temporal study of *Nosema* spp. in a cold climate. *Environmental microbiology reportst.* 5, 78-82.

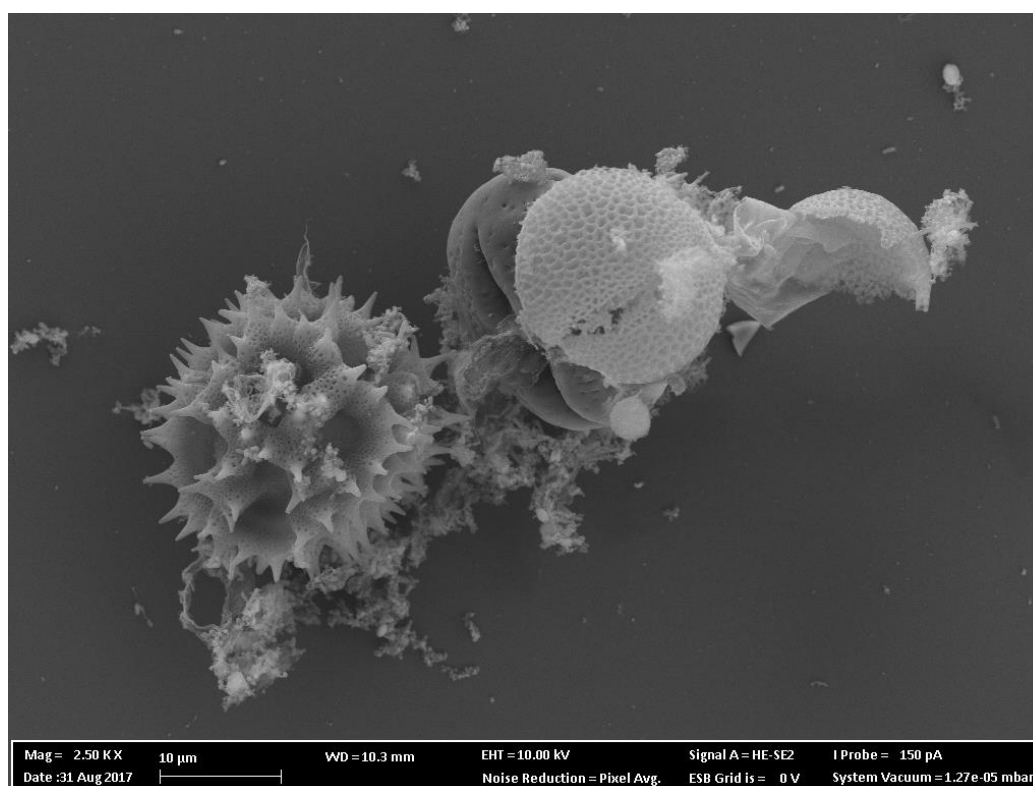
Figur 1: 10.000 gånger förstoring av tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.

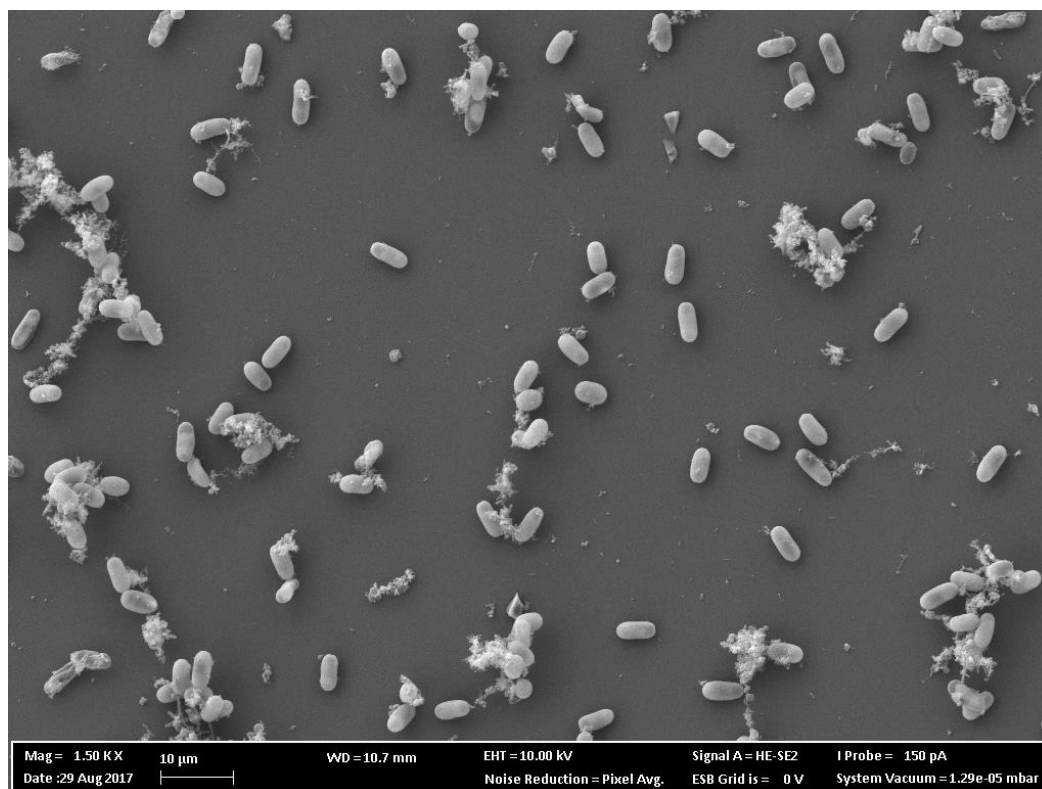
Figur 2: 15.000 gånger förstoring av tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.

Figur 3: 20.000 gånger förstoring av tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.

Figur 4: 2500 gånger förstoring av pollen i tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.

Figur 5: 1.500 gånger förstoring av Nosema liknande sporer i tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.

Figur 6: 15000 gånger förstoring av en Nosemaliknande spor i tarmfloran hos ett svenskt nordiskt bi.